

[Justitsministeren.]

medregnet, bestemmes det i overensstemmelse med et forslag fra hyrevognsorganisationerne, at sådanne køretøjer kun må anvendes til hyrekørsel efter bestilling på ejerens bopæl eller forretningssted.

Den, der ved lovforslagets fremsættelse er ejer af en eller flere registrerede hyrevogne, vil efter forslaget overgangsregler ikke blive berørt af den antalsbegrænsning, som koncessionsordningen medfører, hvis blot han inden den 1. oktober 1973 indgiver ansøgning til kommunen om bevilling til hyrekørsel. Også i forbindelse med andre af forslaget regler foreslås overgangsbestemmelser, som kan lette overgangen til de nye regler for personer og selskaber, der i dag driver vognmandsvirksomhed med hyrevogne.

Idet jeg i øvrigt tillader mig at henvise til forslaget og de bemærkninger, der ledsager det, skal jeg anbefale forslaget til det høje tings velvillige behandling.

Endvidere tillader jeg mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m. m. og af lov om rettens pleje. (Strafferetlige særforanstaltninger m. m.)*.

Lovforslaget tilsigter i første række en revision af straffelovens regler om unge lovovertrædere, psykisk abnorme lovovertrædere, vedvarende kriminelle og lovovertrædere, der misbruger alkohol. Desuden foreslås væsentlige ændringer i straffelovens § 86 om fradrag for varetægtsfængsling.

Spørgsmålet om revision af straffelovens regler om de strafferetlige særforanstaltninger har flere gange været drøftet her i tinget, senest i forbindelse med forslaget om ophævelse af de relativt tidsbestemte sanktioner ungdomsfængsel, arbejdshus og sikkerhedsforvaring, der blev fremsat af det radikale venstre i januar 1972.

Lovforslaget bygger på straffelovrådets betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger.

Betænkningen, hvortil der er henvist i lovforslaget, foreligger endnu ikke færdigtrykt. Jeg har imidlertid fået tilsagn om, at trykningen vil være afsluttet i begyndelsen af januar måned 1973, og betænkningen vil da straks blive uddelt her i tinget, således

at den kan danne grundlag for tingets behandling af lovforslaget.

Det spørgsmål, der i særlig grad har optaget den offentlige debat, er spørgsmålet om berettigelsen af at opretholde de relativt tidsbestemte sanktioner ungdomsfængsel, arbejdshus og sikkerhedsforvaring og den helt tidsbestemte foranstaltning forvaring. Det har fra mange sider været gjort gældende, at de nævnte former for frihedsberøvelse strider ikke blot mod de fremherskende humanitetsideer i vort samfund, men også mod almindelige retfærdighedsforestillinger.

I overensstemmelse med straffelovrådets indstilling foreslås foranstaltningerne arbejdshus og sikkerhedsforvaring ophævet. Disse foranstaltninger er gennem årene blevet anvendt i stærkt aftagende omfang, hvilket bl. a. har sammenhæng med den udvikling, som den almindelige fængselsstraf har undergået. Endvidere er der ikke ud fra et behandlingshensyn sådanne fordele knyttet til dem, at det kan opveje ulemperne ved tidsbestemtheden.

Spørgsmålet om ungdomsfængselsanktionens fremtid er et spørgsmål, der har delt straffelovrådet i to grupper — et flertal, der går ind for afskaffelse af ungdomsfængsel som en selvstændig relativt tidsbestemt frihedsstraf, og et mindretal, der foreslår de gældende regler opretholdt.

Det er en kendt sag, at dom til ungdomsfængsel undertiden medfører et misforhold mellem denne reaktion og den tidsbestemte straf, som ellers kunne forventes idømt for den samme forbrydelse. En sådan forlængelse af frihedsberøvelsen må give anledning til betænkeligheder. Naturligvis må der som anført af straffelovrådets mindretal være plads for en afvejning af straffens længde over for ønskeligheden af en behandling, som ikke på samme måde kan knyttes til korte frihedsstraffe som til opholdet i ungdomsfængsel. Imidlertid kan der, som anført af straffelovrådets flertal, rejses tvivl om disse behandlingsfordele. De er i hvert fald ikke alene knyttet til opholdets langvarighed, men hænger lige så meget sammen med den måde, på hvilken prøveløsladelsen forberedes under opholdet i ungdomsfængsel, og den måde, hvorpå efterforsorgen tilrettelægges.

I debatten om ungdomsfængselsanktio-

[Justitsministeren.]

ner har det ofte med styrke været fremhævet, at tidsbestemtheden medfører et psykisk pres, der ikke retfærdiggøres af bedre behandlingsresultater. De foreliggende opgørelser over recidiv efter ophold i ungdomsfængsel viser et meget betydeligt tilbagefald. Jeg vil dog mene, at man har tillagt tidsbestemtheden og de uheldige psykiske virkninger heraf en for stor betydning i overvejelserne om afskaffelse af sanktionen ungdomsfængsel i dens nuværende form. I praksis er der i vid udstrækning sket en standardisering af opholdenes varighed. Imidlertid må jeg tillægge det stor betydning, når lederne af vore tre ungdomsfængsler enstemmigt over for straffelovrådet har givet udtryk for, at enhver, der har været knyttet til et ungdomsfængsel, har erfaret, at tidsbestemtheden af de indsatte føles som en meget alvorlig belastning.

Straffelovrådets flertal har givet udtryk for, at sanktionen ungdomsfængsel på grund af sin tidsbestemthed og til dels opholdenes varighed er kommet ud i en så alvorlig krisetilstand, at man bør søge nye veje for at komme frem til sanktionsformer over for de unge, som rummer muligheder for behandlingsmæssige fremskridt. Jeg er enig heri, og jeg foreslår derfor ungdomsfængsel afskaffet som en selvstændig relativt tidsbestemt frihedsstraf.

En overgang til tidsbestemte straffe vil bevirke, at der med hensyn til første ophold i ungdomsfængsel vil fremkomme kortere straffetider end dem, der nu følger af dom til ungdomsfængsel. Omvendt vil domfældelse for ny kriminalitet efter prøveløsladelse i et vist omfang føre til længere straffe end de ophold, som nu følger efter genindsættelse. Straffelovrådet har i sin betænkning advaret mod tendenser til en udmålingspraksis, som på en for skematisk måde lader straffene stige efter gentagne tilbagefald. Jeg tror, domstolene vil være opmærksomme på dette spørgsmål.

Afskaffes ungdomsfængselssanktionen, må der administrativt gives regler om unge lovovertræderes afsoning af almindelig fængselsstraf. Ved udformningen af disse regler må der tages særligt hensyn til de unges behov for behandling såvel med sigte på modning og karaktermæssig udvikling som på undervisning, oplæring og uddannelse.

Dette gælder ikke mindst de unge mellem 15 og 18 år, over for hvem tidsbestemt frihedsstraf utvivlsomt i et vist omfang vil blive anvendt, såfremt ungdomsfængsels-sanktionen afskaffes. Jeg har herved bemærket mig, at ledelsen af børne- og ungdomsforsorgen over for straffelovrådet har tilkendegivet, at man ikke ser sig i stand til at tage sig af alle unge lovovertrædere mellem 15 og 18 år.

Den kriminologiske undersøgelse om virkningen af den helt tidsbestemte foranstaltning forvaring, som Kriminalistisk Institut foretog på foranledning af straffelovrådet, og som er offentliggjort i betænkning nr. 644/1972, har ikke givet holdepunkter for at antage, at der af hensyn til recidivrisikoen er grund til at opretholde foranstaltningen.

Forvaring i sin nuværende form foreslås derfor ophævet. Hensynet til direkte fareafværgelse taler imidlertid for i et begrænset omfang at kunne anvende en tidsbestemt foranstaltning, ikke mindst over for farlige karakterologisk afvigende lovovertrædere. I overensstemmelse med straffelovrådets indstilling foreslås derfor i stedet indført en tidsbestemt retsfølge (forvaring), der kun kan anvendes, når den er påkrævet til forebyggelse af fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og kun i forbindelse med domfældelse for visse nærmere angivne grove forbrydelser. Der er ikke i bestemmelsen herom optaget nogen psykiatrisk karakteristik af lovovertræderen, men det må dog antages, at forvaring i det væsentlige vil finde anvendelse over for personer, som er præget af udtalte karaktermæssige afvigelser. Forvaring vil fremtidig ikke kunne anvendes over for berigelsesforbrydere og andre lovovertrædere, der ikke udtrykkelig er omfattet af den pågældende bestemmelse.

Det foreslås endvidere, at den særlige strafart særængsel afskaffes, således at det beror på fængselsvæsenets bestemmelse, under hvilke anstaltsforhold tidsbestemt straf skal fuldbyrdes.

Det er ved forslaget forudsat, at der både med hensyn til forvaring og fængselsstraf opretholdes fuldbyrdelsesformer, ved hvilke der bygges på den her i landet udviklede behandling af karaktermæssigt afvigende personer.

I tilslutning til de nævnte ændringer foreslås de særlige retsfølger over for kriminelle

[Justitsministeren.]

spiritusmisbrugere, afholdspålæg og helbredelsesanstalt for drankere, ophævet. Disse foranstaltninger har i dag en meget ringe selvstændig betydning, og der tillægges heller ikke fra lægelig side foranstaltningerne nogen behandlingsmæssig betydning.

Samtidig med de foreslåede ændringer i de retsfølger, der kan anvendes over for unge og karakterologisk afvigende lovovertrædere, foreslås bestemmelserne i straffelovens §§ 16-18 om psykisk abnormitet ændret. Efter hovedbestemmelsen i § 16 er handlinger straffri, når de er foretaget af personer, der er utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles dermed, eller åndssvaghed i højere grad. Hertil knytter § 18 dog den regel, at beruselse ikke udelukker anvendelse af straf, medmindre gerningsmanden har handlet uden bevidsthed.

Til disse egentlige utilregnelighedsregler føjer § 17 bestemmelser, der giver mulighed for en strafferetlig særbedømmelse af visse varigere tilstande af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af sjælsevernerne, herunder seksuel abnormitet. Personer, der er omfattet af denne beskrivelse, er ikke uden videre straffri. Afgørende er, om de kan anses for egnet til påvirkning gennem straf.

Frifindes en tiltalt i medfør af § 16, eller findes straf uanvendelig efter § 17, kan retten i medfør af straffelovens § 70 træffe bestemmelse om sikkerhedsforanstaltninger, hvis det skønnes fornødent af hensyn til retssikkerheden. Bestemmelsen i § 70 omfatter såvel mindre som mere indgribende foranstaltninger. Af de sidste kan nævnes anbringelse i et sindssygehospital, en åndssvageanstalt eller anden kur- eller plejeanstalt eller i en særlig forvaringsanstalt.

De gældende regler i straffelovens §§ 16-18 har været genstand for nogen kritik. Fra lægelig side er man således, for så vidt angår sindssygdom og åndssvaghed, i højere grad gået ind for en regel, der afgrænser straffrihedens område alene med en henvisning til begreberne sindssygdom og åndssvaghed i højere grad uden anvendelse af supplerende kriterier (tilregnelighed). Endvidere har kriteriet „egnet til påvirkning gennem straf“ i straffelovens § 17 givet anledning til diskussion.

Under hensyn hertil foreslås bestemmelsen i § 16 ændret således, at der med hensyn til sindssygdom og åndssvaghed i højere grad indføres et rent psykiatrisk kriterium. Straffrihed knyttes direkte til tilstedeværelsen af en af de nævnte tilstande på gerningstiden. Forslaget er i overensstemmelse med straffelovrådets indstilling, som jeg har kunnet tiltræde. Jeg kan tilføje, at der er en sådan fasthed i afgrænsningen af de nævnte psykiske abnormiteter, at man kan overskue konsekvenserne af at bygge en regel om straffrihed på et rent psykiatrisk kriterium.

For så vidt angår personer, der har handlet i en tilstand, der kan ligestilles med sindssygdom, eller i en tilstand af åndssvaghed i lettere grad eller i en tilstand, som ganske må ligestilles med åndssvaghed, foreslås ligeledes i overensstemmelse med straffelovrådet en fakultativ regel om straffrihed, således at domstolene har mulighed for at statuere strafansvar, når særlige omstændigheder taler derfor.

Er en tilstand af sindssygdom fremkaldt ved indtagelse af alkohol eller andre rusmidler, f. eks. narkotika, bør domstolene have mulighed for at statuere strafansvar. For sådanne tilfælde foreslås derfor også en bestemmelse om fakultativ straffrihed, således at domstolene, hvis omstændighederne taler derfor, kan pålægge strafansvar.

Ligeledes i overensstemmelse med straffelovrådet foreslås det, at bøde skal kunne idømmes, uanset at tiltalte på gerningstiden befandt sig i en af de tilstande, der er nævnt i forslaget til straffelovens § 16. En bøde rummer ikke den risiko for psykiske skadevirkninger, der er knyttet til frihedsstraf, men kan efter omstændighederne være en adækvat advarsel. Dertil kommer, at muligheden for en bøde i sager, der — som det ofte vil være tilfældet — drejer sig om bagatelforseelser, vil kunne udelukke spørgsmål om dom til behandlingsforanstaltninger, som efter forseelsens beskaffenhed kan være uforholdsmæssigt indgribende.

Det vil ligeledes være en fordel, at man, selv om der er en vis mistanke om sindssygdom, vil kunne undlade at iværksætte mentalundersøgelse ud fra den betragtning, at en sådan undersøgelse ville betyde en uforholdsmæssig belastning af en sag, der kun drejer sig om en bøde.

Det foreslås, at retten over for personer,

[Justitsministeren.]

der frifindes for straf i medfør af den foreslåede § 16, skal kunne træffe bestemmelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Der henvises til forslaget til straffelovens § 68. De foranstaltninger, der kan anvendes, svarer i det hele til de foranstaltninger, der er nævnt i den gældende bestemmelse i straffelovens § 70. Forvaring kan dog kun anvendes under de særlige betingelser, der er nævnt i det tidligere omtalte forslag til straffelovens § 70.

Ud over de tilstande, der er nævnt i forslaget til § 16, har der i retspraksis foreligget en række andre psykiske afvigelser til bedømmelse. Det foreslås, at der med henblik på denne gruppe fortsat åbnes mulighed for en særbedømmelse svarende til den, der nu kan ske ved anvendelse af straffelovens § 70, jfr. § 17. Befandt gerningsmanden sig således ved den straffbare handlingsforetagelse i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, og som ikke var af den i § 16 nævnte beskaffenhed, skal retten, såfremt det findes formålstjenligt, i stedet for at idømme straf kunne træffe bestemmelse om foranstaltninger efter § 68. Hvis der bliver tale om frihedsberøvende foranstaltninger, skal retten fastsætte en længstetid herfor. Der henvises til forslaget til straffelovens § 69.

I forbindelse med de forslag, jeg allerede har omtalt, foreslås det, at der i lighed med, hvad der gælder i Norge, gives fængselsvæsenet mulighed for at bestemme, at en person, der er idømt frihedsstraf, under særlige omstændigheder kan overføres til en institution uden for kriminalforsorgen midlertidigt eller for den resterende straffetid. Det er forudsat, at bestemmelsen praktiseres i forståelse med den institution, der skal modtage den domfældte, ligesom det i almindelighed vil være en forudsætning, at denne er indforstået med overførelsen.

Et andet hovedpunkt i lovforslaget er som nævnt forslaget om ændring af straffelovens § 86 om fradrag for varetægtsfængsling m. m. Forslaget bygger på den nordiske strafferetskomité's betænkning af 4. juni 1971 om „Avrækning av häktningstid m. m.“ Komiteens overvejelser er optaget som bilag

til lovforslaget. I overensstemmelse med komiteens indstilling foreslås en regel om, at afkortning altid skal ske, når den dømte har været frihedsberøvet under sagen. Reglen om afkortning er således udvidet til også at omfatte det tidsrum, hvori den dømte har været anholdt. Retten kan endvidere ikke undlade afkortning under henvisning til, at frihedsberøvelsen må tilskrives dømtens eget forhold under sagen. Afkortning skal i princippet ske for hele den periode, som frihedsberøvelsen har varet. Af praktiske grunde medfører frihedsberøvelser, der ikke har varet i mindst 24 timer, ikke afkortning. Har frihedsberøvelsen varet i mindst 24 timer, afkortes et antal dage svarende til det antal påbegyndte døgn, frihedsberøvelsen har varet, i den idømte frihedsstraf.

Samtidig med de nævnte ændringer foreslås i § 86 optaget en udtrykkelig regel om afkortning for straffeprocessuel frihedsberøvelse i udlandet. Da frihedsberøvelser i udlandet imidlertid kan adskille sig væsentligt fra de former for frihedsberøvelse, der kendes i Danmark og de øvrige nordiske lande, foreslås ikke nogen generel regel om, at straffeprocessuel frihedsberøvelse i udlandet i relation til afkortning skal sidestilles med straffeprocessuel frihedsberøvelse i Danmark. I stedet foreslås en bestemmelse, hvorefter retten bestemmer, i hvilket omfang der skal ske afkortning, såfremt den dømte i udlandet har været anholdt, undergivet varetægtsfængsel eller indlagt til mentalundersøgelse. Det er hermed forudsat, at frihedsberøvelse, der har fundet sted i et andet nordisk land, under hensyn til den nordiske retsenhed på området i almindelighed afkortes fuldt ud, og at det samme må gælde sådanne former for frihedsberøvelse i et ikke-nordisk land, som har væsentlige lighedspunkter med de nordiske former for straffeprocessuelle frihedsberøvelser.

Ud over de omtalte forslag stilles forslag om en række ændringer i ikrafttrædelsesloven til straffeloven m. m. og i retsplejeloven. Ændringerne er i det væsentlige en lovt teknisk følge af de foreslåede ændringer i straffeloven. Jeg skal derfor ikke omtale dem nærmere.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

[Justitsministeren.]

Dernæst tillader jeg mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændring af købeloven, forsikringsaftaleloven og gældsbrevsloven. (Ændring af morarentesatserne).*

Efter lovforslaget søges morarenten, dvs. den rente, som skal betales, når en pengeforpligtelse ikke betales i rette tid, tilnærmet den gældende markedrente. Formålet hermed er at udjævne det nuværende misforhold mellem rentesatserne i købeloven, forsikringsaftaleloven og gældsbrevsloven og det almindelige renteniveau, således at kreditorerne får en rimelig dækning for det rentetab, der påføres dem som følge af, at deres fordringer ikke betales til tiden.

Den foreslåede ændring af morarentesatserne bygger på betænkning nr. 652/1972 om morarenter. I tilslutning til de her anførte synspunkter foreslås morarenten sammensat af den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 2 pct. p. a. Morarenten bliver herved variabel, idet den vil blive reguleret i takt med diskontoen og således vil blive tilpasset den almindelige renteutvikling på grund af diskontoens sammenhæng med og indflydelse på markedrenten. Det faste procenttillæg har til formål at tilnærme morarenten til udlånsrenten, som må anses for den praktiske renteform, der er bedst egnet til at afspejle debitorernes rentefordel og kreditorernes rentetab som følge af betalingsforsinkelsen. Udlånsrenten har gennem længere tid iberegnet en gennemsnitlig provision ligget ca. 1½-3½ pct. over Nationalbankens diskonto, og det foreslås på denne baggrund at fastsætte morarenten til diskontoen med et tillæg på 2 pct. p. a.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget og de bemærkninger, der ledsager det, skal jeg anbefale forslaget til det høje tings villige behandling.

Endelig tillader jeg mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændring af tinglysningsloven.*

Lovforslagets væsentligste indhold bygger på en beretning udarbejdet af en arbejdsgruppe under justitsministeriet, som havde til opgave at foretage en revision af justitsministeriets formularer for pantebrev i fast ejendom. De gældende pante-

brevsformularer har i de senere år været udsat for kritik fra flere sider. Det har navnlig været kritiseret, at formularernes standardvilkår — de såkaldte sædvanemæssige bestemmelser — ikke i tilstrækkeligt omfang tilgodeser debitorernes interesser. Deres muligheder for at opnå mere fordelagtige vilkår end formularernes er særdeles begrænsede på det eksisterende lånemarked. Specielt har det været anført, at bestemmelserne om kreditors adgang til at forlange pantegælden indfriet på en række punkter er strengere over for debitorerne, end hensynet til realkreditens nødvendiggør. Arbejdsgruppen har på denne baggrund foreslået de gældende pantebrevsformularer for fast ejendom erstattet af en almindelig formular A og en særlig formular B for realkreditinstitutioner, der i højere grad end de gældende formularer varetager hensynet til debitorernes interesser, og har i forbindelse hermed udarbejdet et udkast til ændring af tinglysningsloven.

Det foreslås, at indbetaling efter et pantebrev i fast ejendom til postvæsenet her i riget, bortset fra Grønland, til befordring til betalingsstedet er rettidig, når den sker inden for den betalingsfrist, der gælder efter pantebrevet. Denne regel er udformet på grundlag af bestemmelsen i lejelovens § 33. Man har herved blandt andet lagt vægt på, at det på grund af lejelovens bestemmelse er en udbredt opfattelse, at indbetaling til postvæsenet inden terminens udløb er rettidig, uanset om beløbet først kommer kreditor i hænde efter terminen.

Derudover foreslås det, at kreditor ikke uden videre — som efter formuleringen af de gældende pantebrevsformularer — skal kunne kræve pantegælden indfriet i sin helhed, hvis renter og afdrag efter et pantebrev i fast ejendom ikke betales rettidigt. Efter lovforslaget er det yderligere gjort til en betingelse, at debitor ikke har betalt renter og afdrag senest 7 dage efter, at skriftligt påkrav herom er afsendt eller fremsat. Dette påkrav skal være afgivet efter sidste rettidige betalingsdag og skal udtrykkelig angive, at kapitalen kan forlanges indfriet, hvis renter og afdrag ikke betales inden fristens udløb.

Da de samme hensyn, som begrundet indbetalings- og påkravsreglen ved fast ejendom, tillige gør sig gældende ved løsøre,